

Czotter Regina

joghallgató (PTE ÁJK), az ÓNSZ Bűnügyi Tagozatának tagja

A pótmagánvád intézményét érintő egyes problematikus kérdések

I. Bevezetés

A pótmagánvadás eljárást gyakran illetik a régi/új jogintézmény kifejezéssel. Ezt megalapozza az 1896-os Bp. utáni több évtizedes szünet, mely nem engedett teret a sértett pótmagánvádlóként való fellépésének. Az 1954. évi V. törvény ideje alatt, szovjet szabályozás hatására kizárólag az állami büntetőigénynek engedtek teret. Később ismételt felismerték, hogy az ügyész vádmonopóliumának korrekciójaként szükség van erre a jogintézményre, így az 1998. évi XIX. törvény életre keltette.¹ Bár számos publikáció, tanulmány és sokan a gyakorlatban is egyetértenek ennek szükségességével, felismerik azt is, hogy a pótmagánvadás eljárást több probléma veszi körül, melyek visszavezethetők a szabályozás mikéntjére. A szakirodalom igyekszik feltárni azokat a körülményeket, melyek megnehezítik a pótmagánvádlóként való fellépés lehetőségét, valamint az eljárás sikerességét és arra törekszik, hogy javaslatokat tegyen. Eközben a jogalkalmazás nehezen birkózik meg ezekkel az ügyekkel és ellentmondásos gyakorlat alakul ki. A téma aktualitása kétségtelen, hiszen a régi/új jogintézményt követi majd egy újabb, melyet a Be. tervezet testesít meg. A kérdés az, hogy mennyiben tudja egyszerűsíteni az eljárást, képes-e eloszlatni azokat a kétségeket, melyek mind az eljáró hatóságot, mind a pótmagánvádlót bizonytalanná teszik. A továbbiakban igyekszem bemutatni a pótmagánvád intézményének előzményeit, történeti kialakulását – kezdve a tiszta magánvád uralkodásától –, vizsgálni azt az 1896-os Bp.-ben, a hatályos törvényben, illetve a büntetőeljárás törvény tervezetében. Ezeket elemezni fogom az összehasonlítás módszerével, valamint a törvényeket övező szakirodalmat és a gyakorlatot kutatva vonok le következtetéseket. Többek között azokra a kérdésekre keresek választ, hogy valóban szükség van-e a pótmagánvád intézményére, alkalmas-e arra, hogy elérje azt a célt, melyre hivatott, mi jellemezte eddig az eljárást és a büntetőeljárás törvény tervezete alapján mit várhatunk tőle a jövőben

II. Jogtörténeti háttér

¹ *Tremmel Flórián: A magánvád. Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1985. 40. o.*

Leegyszerűsítve pótmagánvádról akkor beszélhetünk, amikor közvadra üldözendő bűncselekménnyel összefüggésben kivételesen nem az ügyész, hanem – törvényben meghatározottak szerint – a sértett képviseli a vádat.² Ebből kifolyólag a mai értelemben vett pótmagánvád intézményét meg kellett, hogy előzze a közvád és a magánvád elkülönítése, valamint a közvadás ügyekre jellemző ügyészi vádmonopólium. Ahhoz, hogy érdemben elemezhessem a pótmagánvád intézményét érintő kérdéseket, ezek bővebb kifejtését látom szükségesnek.

Kezdetben a szabályszegővel szemben a sértett lépett fel. Ekkor még nem vették figyelembe, sőt nem is ismerték fel a társadalom érdekeit. A közösségen belül kisebb csoportok, nemzetségek, törzsek alakultak ki, melyekben a büntetés csupán egy sértetti retorzió, magánbosszú volt. Finkey Ferencz megfogalmazásában „*Aki embertársától sérelmet szenvedett, az maga szerez elégtételt magának úgy, ahogy tud, amint erre a bosszú nyers ösztöne készíti.*”³ A magánbosszú legősibb formáját főként a szemet szemért – fogat fogért elv jellemezte.⁴ Előfordulhatott azonban, hogy a sértett, illetve a sérelmet okozó nem ugyanabba a kisebb közösségbe tartozott. Ilyenkor a sérelem orvoslására a sértett nemzetsége vagy törzse által gyakorolt vérbosszú szolgált.⁵ Ez a kisebb csoport általi fellépés sem tekinthető azonban olyanak, melyet a közösségi érdek, vagy az igazságérzet vezérelt volna. Ahogy a magánbosszúnál, a vérbosszú esetében is a megtorlás volt a középpontban, „*a küzdelmek végeredménye pedig mindig a vak esetlegességtől függött.*”⁶

A magánbüntetés közbüntetéssé alakulásának első megnyilvánulását a kompozíció megjelenése jelentette, amikor lehetőség nyílt arra, hogy a terhelt az okozott sérelmet anyagi eszközökkel tegye jóvá, a megváltás egy részét pedig a közösség vagy annak vezetője javára kellett megfizetnie.⁷ A fő problémát az jelentette, hogy – közvád hiányában – bármilyen bűncselekmény „*megúszható*”, illetve „*megvásárolható*” volt. Amennyiben a sértett vagy hozzátartozója nem emelt vádat, eljárás sem volt, illetve a sértett és a tettes még a legsúlyosabb büntettek esetében is megegyezhetett pusztán anyagi kárpótlásban. A közösségi érdek tehát továbbra is háttérben maradt, nem is beszélve azokról az akkor még tisztázatlan kérdésekről, melyekre ma már pontos fogalmak, szabályok vonatkoznak és elképzelhetetlen,

² Finkey Ferencz: A magyar büntető eljárás tankönyve. Politzer Zsigmond Kiadása, Budapest 1899. 151. o.

³ Finkey Ferencz: A magyar büntető perjog tankönyve, teljesen átdolgozott negyedik kiadás. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest 1916. 16-17. o.

⁴ Balogh Ágnes – Tóth Mihály: Magyar büntetőjog Általános rész. Osiris Kiadó, Budapest 2010. 18. o.

⁵ Fázsi László: A pótmagánvád a magyar büntető eljárásjogban és a gyakorlatban. Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola és a Patrocínium Kiadó, Budapest 2013. 16. o.

⁶ Balogh Jenő – Edvi Illés Károly – Vargha Ferencz: A bűnvádi perrendtartás magyarázata. Grill Károly Könyvkiadó Vállalat, Budapest 1898. 68-69. o.

⁷ Balogh – Tóth i. m. 18. o.

hogy ezek nélkül folyják le egy eljárás. Azzal például, hogy egyáltalán ki a bűncselekmény sértettje, vagy a gyanú milyen foka szükséges a vádemeléshez és hogy a feleknek milyen eljárási jogaik vannak, még nem foglalkoztak. Efféle szabályokat azonban nem várhatunk el a jogrend kialakulása előtti időkből.

Később az államok megjelenésével felismerték, hogy bizonyos szabályszegések nemcsak magánjellegű sérelemmel járnak, negatív hatással vannak az egész társadalom rendjére is. Ilyen felismerés volt például, hogy a hazaárulás megtorlását nem lehet egy-egy személy akaratától függővé tenni.⁸ A sértett igényét a felelősségre vonásra felváltotta az állami büntetőigény. A hivatalból való eljárások köre fokozatosan bővült, ezzel párhuzamosan a magánvád háttérbe szorult. Azzal, hogy megszületett a jogrend, az állam határozta meg a követendő magatartási szabályokat, s azok kikényszerítésének eszközeit. Az officialitás foganatosítására létrejöttek az ügyészségek, a korábbiakban ismertetett tiszta magánvadat pedig felváltotta a közvád monopólium.⁹ Ez azonban két végletet jelöl. Míg eleinte a közösségi érdekek fel nem ismerése, a büntetés csupán sértetti retorzió jellege indokolta a változtatásokat, a továbbiakban a problémát az jelentette, hogy a vád urává kizárólag az állami közhatóság vált.

Szükségessé vált a közvád monopólium korrekciója, melyet több szempont indokolt. Az egyik, hogy léteznek olyan csekély jelentőségű, az államot közvetve is alig érintő jogsértések, melyek esetében indokolt a vád emelését és képviselőt a sértettnek átengedni. Meghatározták tehát azoknak a bűncselekményeknek a körét, melyek esetében főmagánvádnak van helye. A másik szempont, hogy azon bűncselekmények esetében is, melyek főszabályként közvádra üldözendők, veszélyes a vádemelés és a vádképviselő korlátlan átengedése az ügyészség számára, hiszen védekezni kell az ügyészség esetleges tévedései ellen, valamint az ellen, hogy kizárólag az eljáró ügyész álláspontjától függjön az eljárás lefolytatása vagy megszüntetése. Mivel a bírósági eljárás feltétele a törvényes vád, így a tiszta ügyészi vádmonopólium e tekintetben az ügyészségnek a bíróság fölé emelkedését is jelentené.¹⁰ Ezek a veszélyek indokolták tehát a – dolgozatom fő témáját képező – pótmagánvád intézményének kialakulását, mely lehetőséget nyújt arra, hogy közvádra üldözendő bűncselekmény esetén, törvényben meghatározottak alapján az ügyész helyett a sértett képviselje a vádat. A magánvád két említett formája mellett beszélhetünk mellékmagánvádról is, ez esetben az ügyész mellett a sértett is vádlóként léphet fel, ez a

⁸ Fázsi i. m. 17. o.

⁹ Gergi-Horgos Livia: A közvád kialakulásának jogtörténeti áttekintése a ius puniendi állami monopóliummá válása folyamatában. Büntetőjogi Szemle, 2014/2. 27-28. o.

¹⁰ Finkey: A magyar büntető eljárás... 151. o.

vádképviselési forma azonban sosem épült be a magyar jogrendbe. Más országokban viszont, például Németországban használatos a mellékmagánvád jogintézménye.¹¹

Dolgozatomban azért korlátozódok a kontinentális rendszerekre jellemző megoldásra, mert a magyar szabályozást is ez formálta, melynek következtében az 1896. évi XXXIII. törvénycikk a közvád mellett már ismerte a főmagánvádat és a pótmagánvádat is.¹²

III. Pótmagánvádlói jogosultság kérdése

III. 1. Pótmagánvádlói jogosultság a hatályos szabályozásig

A témát érintő legelső kérdés, hogy ki lehet pótmagánvádló. Az 1896. évi XXXIII. törvénycikk kimondta, hogy „*A sértett, a ki a kir. ügyészség részéről a 41. § esetén kívül el nem vállalt vagy elejtett vádnak képviselétét átvette: pótmagánvádló*”.¹³ Az 1998. évi XIX. törvény alapján pedig:

„53. § (1) A sértett az e törvényben meghatározott esetekben pótmagánvádlóként léphet fel, ha

a) az ügyész vagy a nyomozó hatóság a feljelentést elutasította, vagy a nyomozást megszüntette,

b) az ügyész a vádemelést részben mellőzte, c) az ügyész a vádat elejtette,

d) az ügyész a nyomozás eredményeként közvádra üldözendő bűncselekményt nem állapított meg, ezért nem emelt vádat, illetőleg a vád képviselétét - magánvádas eljárásban elrendelt nyomozás eredményeként - nem vette át,

e) az ügyész a tárgyaláson a vádat azért ejtette el, mert megítélése szerint a bűncselekmény nem közvádra üldözendő.”¹⁴

A törvények explicit módon nem határozzák meg a pótmagánvádló fogalmát. A szabályokat vizsgálva azonban biztosan állíthatjuk, hogy pótmagánvádlóként sértett léphet fel. A sértett fogalma az említett eljárási törvényekben tartalmilag azonos, miszerint sértett az, akinek jogát vagy jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette. E fogalom több mint száz évig nem szorult különösebb magyarázatra, azonban a pótmagánvád intézményével összefüggésben olyan kérdések vetődnek fel, hogy a sérelemnek vagy veszélynek közvetlennek kell-e lennie, esetleg értelmezhető-e tágabban is a sértetti

¹¹ Herke Csongor: A német és az angol büntetőeljárás alapintézményei. PTE Egyetemi Könyvtár Egyetemi jegyzet, Pécs 2011. 108. o.

¹² Belovics Ervin – Tamási Erzsébet – Varga Zoltán: Örökség és büntetőjog: emlékkönyv Békés Imre tiszteletére. PPKE JÁK, Budapest 2011. 126. o.

¹³ 1896. évi XXXIII. törvénycikk 42. §

¹⁴ 1998. évi XIX. törvény 53. § (1) bek.

minőség¹⁵, illetve hogy az állam lehet-e a büntetőeljárás sértettje, így adott esetben felléphet-e pótmagánvádlóként, és ha igen, ki gyakorolja a sértetti jogokat.¹⁶ Egy olyan helyzet állt tehát elő, amikor a jogalkalmazás számára már az is bizonytalanságot vet fel, hogy ki lehet pótmagánvádló és konkrétan mely bűncselekmények esetén lehet fellépni e minőségben.

A királyi ügyészségek idején tág teret biztosítottak a pótmagánvádlókénti fellépésnek. A korabeli európai szabályozáshoz képest az 1896. évi XXXIII. törvénycikk szabályozása ismerte el a legszélesebb körben az intézményt.¹⁷ A Bp. alapján valamennyi hivatalból üldözendő bűncselekménnyel és azon magánindítványi bűncselekményekkel összefüggésben is, melyek nem képezték főmagánvád esetét, pótmagánvádnak volt helye, amennyiben a királyi ügyészség a feljelentést vagy a vádindítványt elutasította, vagy a vádat elejtette.¹⁸ A szakirodalom azonban tanúskodik arról, hogy már ekkor foglalkoztak a sérelem közvetlen jellegével és megállapították, hogy *„Általában nem az összes elképzelhető (távoli, közvetett) sértetteket, hanem elvileg csak azokat lehet sértetteknek, így pótmagánvádra jogosítottaknak tekinteni, akiknek bármely jogát az illető bűncselekménynek megfelelő módon közvetlenül sértette vagy veszélyeztette az elkövetett vagy megkísérelt bűncselekmény”*.¹⁹

Hatályos büntető eljárási törvényünk – meglehetősen szétszórt – rendelkezéseiből, az azt értelmező BK véleményekből, büntető elvi határozatokból számos korlátozás állapítható meg a sértett pótmagánvádlókénti igényérvényesítésének lehetőségére vonatkozóan. Míg néhány korlátozás kifejezetten szabályozott, addig sokra csupán következtetni lehet.

Kiindulási pontként szolgál, hogy pótmagánvádnak közvadra üldözendő bűncselekmények esetén van helye. Ez levezethető már a jogalkotó céljából is, miszerint az intézmény a főszabályként közvadra üldözendő bűncselekmények vonatkozásában szolgál az ügyész vádmonopóliumának korrekciójaként, de megállapítható a pótmagánvádló és a magánvádló törvényi fogalmának összehasonlításából is.²⁰ Ezzel azonban csupán a hat magánvádas bűncselekményt zártuk ki és megmaradtak a közvadás anyagi jogi tényállások.

Ezután a Budai Központi Kerületi Bíróság egy 2009-ben hozott végzésében foglaltakkal szűkítem a kört. A bíróság garázdaság vétségének tárgyában megállapította, hogy a bírói gyakorlat szerint annak nincsen sértettje, így feltételek hiányában pótmagánvádlóként sem lehet fellépni.²¹ Már ebből az esetből megállapítható, hogy bár

¹⁵ 90/2010. sz. BK vélemény.

¹⁶ 3/2014 BJE határozat.

¹⁷ *Tremmel*: a magánvád... 30. o.

¹⁸ *Finkey*: A magyar büntető eljárás... 157. o.

¹⁹ *Finkey*: A magyar büntető perjog... 227. o.

²⁰ 1998. évi XIX. törvény 52-53. §

²¹ Budai Központi Kerületi Bíróság 11.B.XI.1836/2008/8 határozat.

minden bűncselekmény feltételez valamilyen jogsértést, veszélyeztetést – amit a sértett fogalma megkíván –, nem minden közvádas bűncselekménynek van eljárásjogi sértettje, így esetenként pótmagánvádnak sincs helye.²² A végzés némileg előrevetíti arra a kérdésre is a választ, amely a pótmagánvádas eljárás gyakorlati tapasztalatai alapján felmerült, hogy vajon a sérelemnek vagy veszélynek közvetlennek kell-e lennie, esetleg értelmezhető-e tágabban is a sértetti minőség. Mivel a törvény erre pontos választ nem nyújt, így a jogalkalmazás igyekezett megbirkózni a kérdéssel, azonban ahogy az a 2009-ben elvégzett országos vizsgálat alapján is kiderült, a pótmagánvádas eljárások ítélkezési gyakorlata eltéréseket mutatott, így szükség volt a Kúria jogértelmezést segítő állásfoglalásaira. A Kúria 1942/2009. számú büntető elvi határozata alapján:

„Általában kizárt a pótmagánvád, ha az adott bűncselekmény alapvetően az állami, társadalmi vagy gazdasági rendet sérti vagy veszélyezteti, s a természetes vagy jogi személyt érintő jogsérelem csupán áttételesen következik be. Ez a helyzet a hamis tanúzás bűncselekménye esetén is, ezért pótmagánvádlói fellépésre ilyenkor nincs lehetőség (Be. 53. §, Btk. 238. §).”²³

A 90. BK vélemény ezt megerősíti és magába foglalja, hogy a sérelemnek vagy a veszélynek a sértettre konkretizálnak és közvetlennek kell lennie. A pótmagánvádlókénti eljárásjogi jogosultságot megalapozhatja, ha a sértett természetes személy a törvényi tényállás passzív alanya. Másrészt, akár passzív alanyiság nélkül is eljárásjogi jogosultság keletkezhet, ha a törvényi tényállás eredményt tartalmaz. A sértetti igény alapja viszont nem lehet pusztán károsulti, vagyoni érdek, hiszen azok érvényesítésének nem feltétele a bűnösség megállapítása, arra polgári jogi úton lehetőség van, így a vádindítványban szereplő bűncselekmények esetében azt, hogy helye van-e a pótmagánvádlókénti fellépésnek, mindig a konkrét törvényi tényállás vonatkozásában kell vizsgálni.²⁴

A 90. BK vélemény leszűkíti a törvényben található széleskörű sértetti definíció értelmezési lehetőségét és kialakul egy olyan eljárásjogi sértetti fogalom, mely – ellentétben a törvényi definícióval – szigorú korlátokat állít a sértetti vádképviselő lehetőségére vonatkozóan. Egyes esetekben ez nem jelent problémát, véleményem szerint egységes a joggyakorlat abban, hogy hamis tanúzás esetében a természetes vagy jogi személyt érintő sérelem csupán áttételes lehet, így ez a bűncselekmény alapvetően az állami, társadalmi vagy gazdasági rendet sérti vagy veszélyezteti. Mivel a tényállás eredményt sem tartalmaz, így

²² Tóth Mihály – Nagy Zoltán: Magyar büntetőjog, Különös rész. Osiris Kiadó, Budapest 2014. 384. o.

²³ 1942/2009 számú büntető elvi határozat.

²⁴ 90/2010 BK vélemény.

megállapítható, hogy a pótmagánvád kizárt. Nincs azonban osztatlan vélemény arra vonatkozóan, hogy hivatali visszaélés esetén fel lehet-e lépni pótmagánvádlóként. Ennek kifejtését egy külön címben láttam indokoltnak. Bizonytalanságot eredményez az 1942/2009. számú büntető elvi határozatban és a 90. BK véleményben is használt „*általában*” kifejezés is, hiszen ez arra enged következtetni, hogy van kivétel a szabály alól, azonban egyéb információval nem szolgál. Használatára egyetlen ésszerű magyarázatot tudok elképzelni. Ez pedig az, hogy amennyiben azt elhagyják, az már egy olyan szabályt eredményezne, melyet csak a jogalkotás alkothat. A gyakorlatot kutatva azonban úgy gondolom, hogy bár a Kúria állásfoglalása eleget tesz annak a kikötésnek, hogy csupán jogértelmezésre hivatott, a jogalkalmazás tükrében – csupán néhány kivétellel – mégis kvázi jogalkotást valósított meg. Ez olvasható ki például a Debreceni Ítéltábla egy 2014-ben hozott végzéséből, ahol bár a pótmagánvádló hivatkozott az „*általában*” kifejezés használatára, az indoklás ettől szinte eltekintve, továbbra is ennek elhagyásával vizsgálta az esetet.²⁵ Az Egri Törvényszék végzése is mellőzi az általában kifejezés adta kivételes fellépési lehetőség biztosítását és általános érvénnyel fekteti le, hogy hivatali visszaélés bűncselekménye tárgyában nincs helye pótmagánvádnak, hiszen a törvényi tényállás sem passzív alanyt, sem eredményt nem tartalmaz.²⁶

Bár a 90. BK vélemény számos iránymutatással szolgál a sértett problematikájára vonatkozóan, azt továbbra is bizonytalanság veszi körül, melynek eredményeként a joggyakorlat sem egységes. Ahogy több publikáció is tartalmazza, magam is egyetértek azzal, hogy a sértetti fogalom törvényi szintű rendezésére lenne szükség, aminek ki kellene fejeznie, hogy a szűkebb vagy a tágabb értelmezésnek ad teret. Álláspontom szerint a közvetlen sérelemnek, veszélyeztetésnek kellene megalapoznia a pótmagánvádlókénti fellépés lehetőségét, azonban azt nem a törvényi tényállást, hanem a történeti tényállást alapul véve kellene vizsgálni. Közvetlen sérelemnek vagy veszélyeztetésnek pedig azt kellene tekinteni, amikor az elkövetett bűncselekménnyel okozati összefüggésben elsősorban valamely természetes vagy jogi személynél realizálódik a jogsérelem úgy, hogy az alapvetően nem a sértettek széles körére irányul, hanem az elkövető a természetes vagy jogi személy tekintetében követi el a bűncselekményt, így ezen a jogsérelmen keresztül sérül az állami, társadalmi, gazdasági rend is.

²⁵ Debreceni Ítéltábla Bf.I.702/2014/2. sz.

²⁶ Egri Törvényszék 5.B.21/2014/2. sz.

Az intézménnyel kapcsolatban felmerült kérdések között szerepelt az is, hogy az állam lehet-e a büntetőeljárás sértettje, így adott esetben felléphet-e pótmagánvádlóként, és ha igen, ki gyakorolja a sértetti jogokat. Erre a 3/2004 számú BJE határozat ad választ. Eszerint:

„I. Az állam vagyoni sérelmével járó bűncselekmények miatt indított büntetőeljárásban helye van pótmagánvádnak, minden olyan esetben, amikor annak a Be. 53. §-a (1) bekezdésében meghatározott feltételei fennállanak. Nincs jelentősége annak, hogy az eljárás tárgyát képező bűncselekmény a vagyon elleni bűncselekmények /Btk. XVIII. Fejezete/ körében, vagy a Büntető Törvény Különös Része más Fejezetében van-e elhelyezve.”

„II. Az államot, mint sértettet pótmagánvádlóként az a szerve képviseli, melynek érdekkörét a cselekmény érintette. Ez a szerv lehet állami vállalat /Ptk. 31. §-a/, egyéb állami gazdálkodó szerv /Ptk. 35. §-a/, vagy költségvetési szerv /Ptk. 36. §-a/. A pótmagánvádat az e szervek képviselőire jogosult személyek /Ptk. 31. §-a (6) bekezdése és 36. §-a (2) bekezdése/ terjeszthetik elő.”²⁷

Ahogy már említettem, a törvény tartalmaz konkrét korlátozásokat is. A Be. 199. § (3) bekezdése alapján *„Nincs helye a pótmagánvádlóként történő fellépésnek, ha a büntetethez a gyermekkor vagy a kóros elmeállapot zárja ki, továbbá az elkövető halála esetén.”*²⁸ A Be. 474. § (5) bekezdésébe foglaltak szerint pedig *„Katonai bűncselekmény miatt folytatott eljárásban akkor van helye pótmagánvádnak, ha az ügy sértettje természetes személy.”*, ezzel kizárva ebből a körből a jogi személyeket.²⁹

III. 2. Pótmagánvádlói jogosultság az új büntetőeljárás törvény tervezete alapján

A büntetőeljárás törvénytervezet jelentős módosításokat tartalmaz mind a pótmagánvadás eljárás, mind a pótmagánvádló és a sértett fogalmára tekintettel. Ebben a részben azt szeretném kifejteni, hogy mennyiben látszik rendeződni az a kérdés, hogy ki léphet fel pótmagánvádlóként. A tervezet 52. §-a alapján *„A pótmagánvádló az a sértett, aki vagy amely az e törvényben meghatározott esetekben közvadra üldözendő bűncselekmény miatt a vádat képviseli.”*³⁰ Míg korábban a pótmagánvádló fogalma azt tartalmazta, hogy a sértett mely esetekben léphet fel pótmagánvádlóként, azt a tervezet a Pótmagánvadás eljárás Fejezetben sorolja csak fel. Ehelyett a definíció megfogalmazza, hogy pótmagánvádló közvadra üldözendő bűncselekmény esetén képviselheti a vádat, valamint az *„aki vagy amely”* szavak utalnak természetes személy és jogi személy sértettre egyaránt. Bár a hatályos

²⁷ 3/2004 számú BJE határozat.

²⁸ 1998. évi XIX. törvény 199. § (3) bek.

²⁹ 1998. évi XIX. törvény 474. § (5) bek.

³⁰ A büntetőeljárásról szóló törvény tervezete 52. §

szabályozás fogalma ezeket konkrétan nem tartalmazza, a jogalkalmazás terén ez nem jelentett problémát, hiszen levezethetők a rendelkezésekből. A további vizsgálódáshoz a sértett fogalmának áttekintése szükséges. A 48. § értelmében:

„A sértett az a természetes vagy nem természetes személy, akinek vagy amelynek a jogát vagy a jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette, ideértve azt is, aki a bűncselekmény közvetlen következtében testi, lelki sérelmet szenvedett, illetve akinek vagy amelynek a bűncselekmény vagyoni hátrányt okozott.”

A meghatározás első fele tartalmilag azonos az eddigi törvényekben szereplő sértetti fogalommal, viszont a második része – várakozásaimmal ellentétben – meglehetősen kibővíti a sértetti kört. A jogalkotó felismerte azt a problémát, hogy a joggyakorlat által elfogadott jelentéstartalom nem azonos a hatályos törvényben szereplő fogalommal és a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló 2012/29/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvnek is megfelelő meghatározást alkotott. Várhatóan a fogalom nagy változásokat hoz a sértetti vádképviselő lehetőségével összefüggésben. Míg a 90. BK véleményből az derül ki, hogy a pótmagánvádlókénti fellépést csupán az alapozhatja meg, ha a törvényi tényállás passzív alanyt vagy eredményt tartalmaz, addig a tervezet azokat az eseteket is ide sorolja, amikor a természetes személy a bűncselekmény közvetlen következtében testi, lelki sérelmet szenvedett, illetve amikor a természetes vagy jogi személynek a bűncselekmény vagyoni hátrányt okozott.³¹ Megállapítható tehát, hogy a sértett problematikájával kapcsolatban az eddigi joggyakorlat egységesítésére tett törekvések nem az új büntetőeljárási törvény tervezete irányába mutattak. Mint már említettem, a jogalkotó célja, hogy az ügyészi vádmonopólium korrekciójaként szolgáljon a pótmagánvádas eljárás. Amennyiben a Be. tervezet ezzel a tartalommal lép hatályba, ez a cél a jövőben tágabb körben érvényesülhet és a pótmagánvádlói jogosultság megállapítása is könnyebb feladatnak bizonyulhat.

III. 3. Pótmagánvádlói jogosultság hivatali visszaélés bűncselekményével összefüggésben

Az ítélkezési gyakorlatban gyakran felmerülő kérdés, hogy a hatályos szabályozás alapján a sértett felléphet-e pótmagánvádlóként hivatali visszaélés bűncselekménye esetén. Figyelembe véve a 90. BK véleményt, a sértetti vádképviselőnek az adhat alapot, ha a törvényi tényállás

³¹ A büntetőeljárási törvény tervezetének indokolása.

passzív alanyt vagy – akár passzív alanyiség nélkül is - eredményt tartalmaz. A 2012. évi C. törvény 305. §-a alapján:

„Az a hivatalos személy, aki azért, hogy jogtalan hátrányt okozzon vagy jogtalan előnyt szerezzen

a) hivatali kötelességét megszegi,

b) hivatali hatáskörét túllépi, vagy

c) hivatali helyzetével egyébként visszaél,

büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”³²

Számos ítéletben olvasható az a megállapítás, hogy a hivatali visszaélés büntettének törvényi tényállása sem passzív alanyt, sem eredményt nem tartalmaz, ezért a pótmagánvád kizárt.³³ Mindezt arra alapozzák a bíróságok, hogy létrejöttéhez elegendő az elkövetési magatartások valamelyikének tanúsítása, megvalósulásához nem szükséges, hogy jogtalan előny vagy jogtalan hátrány bekövetkezzen.³⁴

Bár valóban egy alaki bűncselekményről van szó, véleményem szerint ebből nem következik az, hogy adott esetben valamely természetes személynél nem következhet be közvetlenül jogtalan hátrány e büntett elkövetésével okozati összefüggésben. A kérdéskört vizsgálva arra az álláspontra jutottam, hogy amennyiben ez a jogtalan hátrány valamely természetes személynél közvetlenül bekövetkezik, akkor a bűncselekménynek van passzív alanya.³⁵ Ha pedig passzív alanyról beszélhetünk, akkor az őt ért sérelem megalapozza az eljárásjogi sértetti jogosultságot. Bár e törvényi tényállás tekintetében ez csupán eshetőleges elem, mindig a konkrét esetet vizsgálva kellene eldönteni, hogy van-e helye a sértetti vádképviselőnek. Az ítélkezési gyakorlatban ezen álláspont megerősítésére is találni példát.

A Zala Megyei Bíróság egy 2009-ben hozott ítéletének indoklása tartalmazza, hogy *„pótmagánvád esetén közvetett, áttételes összefüggés alapján nincs helye pótmagánvádra egyébként nem tartozó bűncselekmény miatt a vádemelésnek, a vádképviselőnek”,* és megállapítja, hogy *„hivatali visszaélés miatt pótmagánvádlóként kizárólag abban az esetben lehet fellépni, ha a tényállásszerű magatartással konkrét személyt ér sérelem”.*³⁶

Az ítélkezési gyakorlatban jelentkező eltérő álláspontok – véleményem szerint helytelen – ötvözését tartalmazza a Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz c. kötet, amely kitér a pótmagánvadás kérdéskörré a hivatali visszaélés tekintetében. Először is megállapítja,

³² 2012. évi C. törvény 305. §

³³ Egri Törvényszék 5.B.21/2014/2. sz.

³⁴ Blaskó – Madai – Pallagi – Polt – Schubauer: Büntetőjog Különös rész I.. Rejtjel Kiadó, Budapest-Debrecen 2015. 446. o.

³⁵ Tóth – Nagy i. m. 309. o.

³⁶ Zala Megyei Bíróság 3.B.1/2009/25.sz.

hogy ennek a bűncselekménynek „*passzív alanya az lehet, akinek a hivatalos személy cselekménye valamilyen jogát, jogos érdekét sérti vagy veszélyezteti*”, végül pedig leírja, hogy „*azt egyértelműen leszögezhetjük, hogy közvetlen sértettje ezen bűncselekménynek nincs, de az természetesen előfordulhat, hogy közvetetten valakinek a jogát, jogos érdekét sérti vagy veszélyezteti a bűncselekmény*”.³⁷ Véleményem szerint ez a két megállapítás összeférhetetlen, hiszen amennyiben elfogadjuk, hogy ennek a bűncselekménynek közvetlen sértettje nem lehet, akkor passzív alanyiságról sem beszélhetnénk. Ha viszont azt mondjuk, hogy esetenként lehet passzív alanya a bűncselekménynek, akkor ezekben az esetekben a természetes személynél bekövetkezett sérelemnek vagy veszélyeztetésnek közvetlennek kell lennie. Bár a sértett és a passzív alany fogalma nem fedi egymást, ezeket a megállapításokat arra alapozom, hogy a sértetti minőség jelenti a tágabb kört, a passzív alany pedig a bűncselekménynek nem csupán sértettje, hanem egy olyan szűkebb kategóriába tartozik, mely minőséget közvetett sérelem nem eredményezhetne, és amely megalapozza a sértetti vádképviselet lehetőségét. Hivatali visszaélés esetén, ha természetes személyt nem ér közvetlen sérelem, csak közvetett, akkor nincs a büntettnak passzív alanya, így a bűncselekmény alapvetően a társadalmi, gazdasági, állami rendet sérti vagy veszélyezteti. Megállapíthatjuk azonban, hogy a jogalkalmazás a közvetlen és a közvetett sérelmet sem azonosan értelmezi. Ebből kifolyólag aligha beszélhetnénk egységes joggyakorlatról.

A gondolatmenetet annak elfogadásával viszem tovább, hogy a hivatali visszaélés büntettének egyes esetekben lehet passzív alanya, akit a bűncselekmény elkövetésével okozati összefüggésben, közvetlenül ért jogtalan hátrány. A 90. BK vélemény tartalmazza, hogy abban az esetben is, ha a törvényi tényállás passzív alanyt vagy eredményt tartalmaz:

*„Körültekintően kell vizsgálni, különösen utóbbi esetben, hogy a sértetti igény alapja a személyében való érintettség nélkül csupán egyszerű károsulti, vagyoni érdek, avagy az adott, bűncselekménnyé nyilvánításban megtestesülő, büntetőjogi érdekhez szorosan kötődő, abban gyökerező olyan jog- vagy jogos érdekbeli sérelem, illetve veszélyeztetettség, amely az adott (természetes vagy jogi személy) sértettre konkretizált és közvetlen”.*³⁸

Ezzel azt kívánja elkerülni, hogy a pótmagánvád intézményét kizárólag polgári jogi igény érvényesítése végett vegyék igénybe, melynek nem feltétele a bűnösség megállapítása.

A további vizsgálódáshoz szükséges, hogy egy fiktív esetet vegyünk alapul. Egy szolgálatban lévő rendőr meglátja, hogy egy ismerőse, akivel a közelmúltban összevesztek,

³⁷ Karsai Krisztina: Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz. Complex Kiadó, Budapest 2013. 634. o.

³⁸ 90/2010 BK vélemény.

elhalad mellette személygépkocsijával. Úgy dönt, hogy bosszúból megállítja és büntetést szab ki a szabályokat egyébként betartó személyre. A sértett feljelentést tesz, hivatali visszaélés büntettének tárgyában, azonban az eljáró ügyész elejti a vádat. A kérdés továbbra is az, hogy ez esetben a sértett élhet-e a sértetti vádképviselő lehetőségével. A rendőr azért, hogy bosszút álljon, személyes cél érdekében, hivatalos eljárása során, hivatali jogosultságának törvényes feltételek nélküli igénybevételével jogtalan hátrányt okozott a sértettnek.³⁹ Álláspontom továbbra is az, hogy ez esetben a bűncselekménynek van passzív alanya, a sérelem a sértettre konkretizált és közvetlen. A jogtalan hátrány pedig, amit az elkövető a sértettnek okozott, nem csupán egyszerű károsulti, vagyoni jogi érdek érvényesítésének ad alapot. A bűncselekmény védett jogi tárgya a hivatali apparátus törvényes, szabályszerű működésébe, a hivatali szervekbe és a hivatalos személyekbe vetett bizalom.⁴⁰ A rendőr cselekményével okozati összefüggésben azzal, hogy a sértettet törvényes feltételek nélkül büntette meg, olyan jogsérelem következett be a passzív alany oldalán, amely a bűncselekménnyé nyilvánításban megtestesül és a büntetőjogi érdekhez szorosan kötődik.

A Pécsi Ítéltáblának és a Fővárosi Ítéltáblának volt olyan közös kezdeményezése, miszerint a pótmagánvád intézményét terjesszék ki a hivatali visszaélések esetére is, azonban ezt a Legfelsőbb Bírósággal nem sikerült elfogadtatni. Makai Lajos szavaival élve „*Felfoghatatlan ugyanis, hogy ha például egy rendőr csupán bosszúból büntet meg valakit, s ellene hivatalból megszüntetik az eljárást, akkor a sértett miért nem élhet a pótmagánváddal*”.⁴¹

Mindezek alapján úgy gondolom, hogy hivatali visszaélés esetén nem szabadna kirekeszteni a sértetti vádképviselő lehetőségét. Bár én a hatályos szabályozás alapján is elfogadhatónak tartom, hogy e bűncselekmény tárgyában esetenként pótmagánvádlói jogosultság állhat fenn, a büntetőeljárás törvénytervezetben megfogalmazott sértetti fogalom alapján e bűncselekmény esetén is biztosított lesz a közvád monopólium korrekciója. Amennyiben a passzív alanyiség kérdését vitatnánk is, az már a büntetőeljárás törvény tervezetének szabályozása és indokolása alapján nem kérdőjelezhető meg, hogy a természetes személy e bűncselekmény közvetlen következtében sérelmet, illetve vagyoni hátrányt is szenvedhet.

³⁹ *Belovics – Molnár – Sinku: Büntetőjog II. Különös rész a 2012. évi C. törvény alapján.* HVGorac Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest 2012. 454.o.

⁴⁰ *Kis Norbert: A magyar büntetőjog tankönyve Különös rész.* Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest 2008. 312. o.

⁴¹ <https://jogaszvilag.hu/rovatok/szakma/egy-fobiro-a-vadaszlesen-ii-resz> (2017.11.20.)

IV. Pótmagánvád intézményét érintő egyéb problémakörök

A pótmagánvád intézményével kapcsolatos nehézségek csupán egy kis részét képezi a pótmagánvádlói jogosultság kérdése. A továbbiakban a teljesség igénye nélkül egyéb problémakörökre, így a szabályozás rendszerére és a vádindítvány elfogadásának kérdésére fogok kitérni.

IV. 1. A szabályozás rendszere

Az 1896-os Bp. a pótmagánvára és a pótmagánvádlói vádképviselőre vonatkozó eltérő szabályokat a IV. fejezetben, valamint a XV. fejezet B) részében szabályozta, ami ésszerű szabályozási módnak tekinthető. Ezzel ellentétben hatályos büntetőeljárás törvényünkben ezek a rendelkezések meglehetősen szétszórtan helyezkednek el. Az 1998. évi XIX. törvény 31 fejezetből és 608 szakaszból áll. Ezekből 41 szakasz rendelkezése vonatkozik a pótmagánvára vagy a pótmagánvádlóra. Ez a 41 szakasz azonban nem azonos fejezetben, hanem 18 különböző fejezet keretein belül került elhelyezésre.⁴² Az intézmény átláthatóságát megnehezíti a szabályozás meglehetősen szétszórt jellege, a Bp.-ben alkalmazott megoldás példaértékűnek számít, melyet már a hatályos szabályozásnak is követnie kellett volna. A szakirodalomban számos Tremmel Flóriánéval azonos vélemény olvasható, miszerint *„könnyen áttekinthetően és sokkal szabatosabban lehetett volna megoldani a pótmagánvád szabályozását akkor, ha külön eljárások körében önálló fejezetben került volna sor a pótmagánvadás eljárás szabályozására”*.⁴³ Fázsi László a gyakorlatot kutatva megállapította, hogy ez a megoldás nem csak a jogelmélet képviselői körében fogalmazódott meg, hanem gyakorlati igényként is felvetődött.⁴⁴ A büntetőeljárás törvény tervezete alapján ez az elképzelés megvalósulni látszik. A jogalkotó felismerve a rendelkezések szétszórtságának problémáját, külön fejezetben, különjárásként szabályozta a pótmagánvadás eljárást. Ez a büntetőeljárás törvény tervezetének a pótmagánvád intézményére vonatkozó szabályozásával összefüggésben az egyik legfontosabb pozitív megoldásának tekinthető.

IV. 2. A vádindítvány elfogadása vagy elutasítása

⁴² Fázsi i. m. 80. o.

⁴³ Tremmel Flórián: Magyar büntetőeljárás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs 2001. 189. o.

⁴⁴ Fázsi i. m. 200. o.

A Bp.-ben nem található sajátos, taxatív felsorolás arra vonatkozóan, hogy mely esetekben kell a vádindítványt elutasítani, azonban eljárást megszüntető okként szabályozza azt, ha a jogszabályban meghatározott határidő - a vádirat benyújtására - eredménytelenül telt el.⁴⁵

Hatályos büntető eljárási törvénykönyvünk alapján:

„231.§ (1) A bíróság a vádindítványt elfogadja, ha elutasításának nincs helye. (2) A bíróság a vádindítványt elutasítja, ha

a) a pótmagánvádló a vádindítványt a 229. § (1) bekezdésében meghatározott határidő eltelte után nyújtotta be,

b) a pótmagánvádlónak nincs jogi képviselője, kivéve ha a természetes személy pótmagánvádló jogi szakvizsgával rendelkezik [56. § (4) bek.],

c) a vádindítványt nem az arra jogosult nyújtotta be,

d) a vád nem törvényes [2. § (2) bek.], vagy a vádindítvány nem tartalmazza a 230. § (2)

bekezdésében foglaltakat.”⁴⁶

A bíróság tehát először az eljárásjogi feltételek fennállását vizsgálja. A vád elfogadhatóságának kérdése szükségszerűen elkülönül az érdemi döntéshozataltól, azt mintegy megelőzve, előzetes döntéshozatalnak minősül, így a pótmagánvádas eljárás sajátos szakaszának tekinthetjük. A bíróság akkor gondoskodik a tárgyalás előkészítéséről, ha a vádindítványt nem utasítja el, tehát elfogadja.⁴⁷ Ezekből levezetve úgy vélem nem értelemszerű a 90. BK véleményben az, hogy amennyiben a bíróság *„azt észleli, hogy a vád törvényes ugyan, de a vádindítványban szereplő történeti tényállás nem bűncselekmény, eljárást megszüntető határozatot kell hozni”*. Ezt ellentétesnek találom azzal a korábbi megállapításával, miszerint *„Eljárásjogi akadályok hiányában kerülhet sor a büntetőjogi felelősség anyagi jogi megalapozottságának vizsgálatára és a büntetőjogi felelősség tekintetében anyagi jogerőhatással bíró, érdemi határozat meghozatalára”*.⁴⁸

Nagyon gyakori azonban, hogy a pótmagánvádló már az eljárásjogi feltételek rostáján megakad, így az ügy anyagi jogi vizsgálatára már nem is kerülhet sor. Ezt mutatják a 2007/2008. években jogerősen befejezett pótmagánvádas ügyek megyénkénti adatai, miszerint 971 vádindítványból 381-et fogadtak el a bíróságok és 590-et elutasítottak. A legnagyobb szakadék a vádindítványok befogadása terén a fővárosban mutatkozott, ahol 132

⁴⁵ 1896. évi XXXIII. törvénycikk 277. §

⁴⁶ 1998. évi XIX. törvény 231. §

⁴⁷ *Gellér Balázs*: Györgyi Kálmán ünnepi kötet. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest 2004. 140. o.

⁴⁸ 90/2010 BK vélemény.

vádindítványból csak 17-et nem utasítottak el.⁴⁹ Véleményem szerint a vádindítványok sikertelenségének forrása elsősorban a szabályozás mikéntje, például a már említett problémák és számos, ebben a dolgozatban nem értékelt kérdés. A szakirodalomban olvasható olyan álláspont, hogy a jogi képviselők szakszerűtlen munkája vezet ahhoz, hogy a vádindítványok alkalmatlanok, vagy a jogalkalmazók pótmagánvád intézményével kapcsolatban kialakult szemlélete miatt kerül sor azok tömeges elutasítására. Dr. Kiss Anna például nagyon egyszerűen ekképp fogalmaz: „*Úgy tűnik, hogy a bírák nagy része nem szereti ezt a régi/új jogintézményt, és tárgyalás kitűzése nélkül elutasítják a sértett indítványát, különböző okokra hivatkozva*”.⁵⁰ Fázsi László pedig úgy véli, hogy „*feltétlenül szükséges lenne az ügyvédi tevékenység szakmai színvonalának emelése is*”.⁵¹ Amellett, hogy az efféle állításokat sem tartom megalapozatlannak, úgy gondolom, hogy a bírák szemlélete és az is, hogy a jogi képviselők nehezen állnak helyt pótmagánvadás ügyekben, a szabályozás mikéntjére, bizonytalanságára vezethetők vissza.

Meglepő volt számomra az-az adat, miszerint az említett vizsgálat alapján 139 esetben a határidő elmulasztása vagy a jogi képviselő hiánya az elutasítás jogcíme. Ezekben az esetekben semmiképp sem állíthatjuk, hogy a törvény rendelkezései nem elég egyértelműek, vagy a jogalkalmazás szemléleti problémái, esetleg az ügyvédi tevékenység szakmai színvonala vezettek erre az eredményre.

A leggyakoribb elutasítási jogcím a nem törvényes vád, amire hivatkozással az említett statisztika szerint 200 esetben került sor a vádindítvány elutasítására. Ez az összes elutasítás 57%-át jelenti.⁵² A büntetőeljárás törvény alapján „*Törvényes a vád, ha a vádemelésre jogosult a bírósághoz intézett indítványában meghatározott személy pontosan körülírt, büntető törvénybe ütköző cselekménye miatt a bírósági eljárás lefolytatását kezdeményezi*”.⁵³ A fogalmi elemeket vizsgálva megállapítható, hogy annak első kitétele, tehát az, hogy a vádemelésre jogosulttól származzon a vádindítvány, már biztosítva van az elutasítási okok c) pontjában. Az pedig, hogy meghatározott személy pontosan körülírt, büntető törvénybe ütköző cselekménye miatt lehet az eljárás lefolytatását kezdeményezni, már a vádindítvány kötelező tartalmi elemeiből is levezethető. Ismét egy előnyös újításnak tartom tehát, hogy a büntető eljárásjogi tervezet a „*vád nem törvényes*” negatív kitételel kivette a szabályozásból

⁴⁹ Fázsi i. m. 318. o.

⁵⁰ <https://jogaszvilag.hu/rovatok/eletmod/mi-fan-terem-a-potmaganvad> (2017.11.23.)

⁵¹ Fázsi i. m. 241. o.

⁵² Fázsi i. m. 318. o.

⁵³ 1998. évi XIX. törvény 2. §

és helyette a vádindítvány kötelező tartalmi elemeire utal.⁵⁴ Ezáltal az elutasítási okok jobban körülhatárolhatók, így a bíróság nem tud olyan körülményt is nem törvényes vád körében értékelni, melyet a jogalkotó sem szánt annak. Véleményem szerint ez a rendelkezés szintén alkalmas lehet a pótmagánvadás intézményét jellemző bizonytalanság kiküszöbölésére és arra, hogy több pótmagánvadás vádindítványt fogadjanak be a bíróságok.

A vádindítvány elfogadásának vagy elutasításának körébe tartozik a pótmagánvádlói jogosultság kérdése is, hiszen „Az arra nem jogosulttól származó vád egyben nem törvényes is, de a Be. a 231. § (2) bekezdésében a vádlói jogosultság hiányát külön okként nevesíti. Az elsőfokú bíróságnak – ha ezt észleli – ez okból kell elutasítania a vádindítványt”.⁵⁵ Ezt az elutasítási okot azonban a korábbiakban már bőségesen kifejtettem, ahol végkövetkeztetésként a Be. tervezethez – az új sértetti fogalom megalkotásával – szintén szép reményeket kapcsoltam.

V. Összegzés

Keretet adva dolgozatomnak, összegzésemben szeretném megválaszolni azokat a kérdéseket, melyeket már bevezetésként megfogalmaztam. Véleményem szerint, a pótmagánvadás intézményére szükség van az ügyész vádmonopóliumának korrekciójaként. Nem adhatunk teret annak, hogy közvadás ügyekben kizárólag az eljáró ügyész álláspontjától függessen az eljárás lefolytatása vagy épp megszüntetése, ami akár az ügyészségnek a bíróság fölé emelkedését is jelenthetné. Azon bűncselekmények esetében is, melyek főszabályként közvadásra üldözendők, veszélyes a vádemelés és a vádképviselés jogának korlátlan átengedése, kell egy olyan jogintézmény, ami képes lehet a korrekcióra.

Nehézséget okoz azonban, hogy a pótmagánvadás eljárást számos probléma veszi körül, ráadásul a kifejtett kérdések csupán kis szeletét képezik azoknak, melyekre érdemes lenne figyelmet fordítani. Hosszabb kutatást igényel a vádképviselés átvételére való jogosultság, az indokolási kötelezettség, a vád kiterjeszhetősége és legfőképp a vádlott helyzete pótmagánvadás eljárásban, hiszen előfordulhat, hogy a pótmagánvádló rosszhiszeműen kezd el gyanúsítani valakit, aki viszont mindazon hátrányos jogkövetkezményekkel szembeesül, mintha ügyész emelné a vádat.⁵⁶

A vizsgált problémakörökből viszont kiderül, hogy a büntetőeljárás törvénytervezet számos pozitív változást ígér. A legegyszerűbben ez azzal szemléltethető, hogy míg hatályos

⁵⁴ A büntetőeljárásról szóló törvény tervezete.

⁵⁵ 90/2010 BK vélemény.

⁵⁶ <https://mno.hu/migr/juliuistol-potmaganvad-721900> (2017.11.25.)

törvényünkben az intézményre vonatkozó rendelkezéseket szétszórtság jellemzi, addig a tervezetben a pótmagánvádas eljárás – hasonlóan, mint az 1896-os Bp.-ben –, külön fejezetben kapott helyet és különjárásként szabályozták. Megoldhatónak látszik a sértett problematikájának kérdése is, hiszen az új sértetti fogalom sokkal több támpontot nyújt, mint a már több mint száz éve azonos tartalommal szabályozott definíció. Az új megfogalmazás nem csupán arra lesz alkalmas, hogy könnyebben megállapítható legyen a pótmagánvádlói jogosultság, hanem arra is, hogy nagyobb teret biztosítson a sértetti vádképviselőnek. A tervezet alapján az eddigi joggyakorlattal ellentétben a pótmagánvádlókénti fellépést nem csupán az alapozhatja majd meg, ha a törvényi tényállás passzív alanyt vagy eredményt tartalmaz, hanem az is, ha a természetes személy a bűncselekmény közvetlen következtében testi, lelki sérelmet szenvedett, illetve amikor a természetes vagy jogi személynek a bűncselekmény vagyoni hátrányt okozott. Ezáltal úgy vélem, hogy a sértett pótmagánvádlóként léphet majd fel hivatali visszaélés esetében is, mely a hatályos szabályozás alapján meglehetősen vitatott. Előnyös lehet az is, hogy a Be. tervezet kivette az elutasítási okok közül azt az okot – a vád nem törvényes –, melyre hivatkozva a bíróságok a leggyakrabban utasították el a vádindítványt és helyébe sokkal megfoghatóbb, körülhatárolt rendelkezés lépett.

Arra a kérdésre, hogy a pótmagánvadás intézménye alkalmas lehet-e arra a célra, melyre hivatott, egy statisztikai adattal szeretnék válaszolni. 2007-2008-as években legalább 51 olyan vádlott büntetőjogi felelősségét állapították meg a bíróságok, akik megmenekülhettek volna a felelősségre vonás elől, amennyiben a sértett nem vehette volna igénybe a pótmagánvadás intézményét.⁵⁷ Ha tehát az eddigi, meglehetősen kifogásolható szabályozás mellett is születtek efféle döntések, úgy vélem a Be. tervezet alapján a pótmagánvadás intézménye hatékony megoldásként szolgálhat a közvádmonopólium korrekciójához.